

a system of measures and technologies to maintain market share, financial stability, and the client base while forming long-term development directions agricultural enterprises. Agricultural production is one of the riskiest types of business activity. Agrarian reforms and the formation of market relations, changes in forms of ownership, and forms of management significantly increase the degree of uncertainty of socio-economic processes in agriculture and, accordingly, increase the impact of risks on agrarian business. The impact of macroeconomic decisions on the activity and competitiveness of each agricultural producer is increasing. Competitiveness is formed, as a rule, at the production stage since the most critical factors that determine the competitiveness of an enterprise are the high quality of its products and the technical level of production. Today, the competitiveness of enterprises is no less important than the efficiency and effectiveness of economic activity, and the problems of achieving and increasing competitiveness are now considered critical issues in managing an organization. Insufficient attention of enterprises to competitiveness issues leads to instability in economic processes and mechanisms, weakening of market positions, and increased dependence on crises. In the conditions of the modern economy and the problems existing in it, the most urgent issue is the improvement of the competitiveness of domestic agricultural enterprises, which is caused by a severe threat to the country's food security. It was noted that when developing six directions for increasing the competitiveness of agricultural sector products on the domestic and foreign markets, it is necessary to consider the specific features of the state and development of the internal environment due to the complex political situation in the country, which significantly reduced competition within the country.

Keywords: competitiveness, agrarian sphere, food security, market conditions, competition.

Стаття надійшла до редакції 07.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Волик С.В. Оцінювання рівня конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств на внутрішньому ринку країни. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 5-6. С. 29-34.

Volyk S. Assessment of the level of competitiveness of domestic agricultural enterprises in the domestic market of the country. Actual problems of innovative economy and law. 2023. No. 5-6, pp. 29-34.

УДК: 330.113; JEL classification: M 11
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-5-6>

ШАПОШНИК Богдан Володимирович, аспірант, Харківський національний
Університет радіоелектроніки, <https://orcid.org/0000-0001-5439-906X>
ЧЕРНИКОВ Дмитро Ігорович, аспірант, Харківський національний університет
радіоелектроніки, <https://orcid.org/0009-0002-0647-5237>

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Шапошник Б.В., Черніков Д.І. Соціально-економічна безпека як фактор забезпечення конкурентоспроможності організації.

Динамічність, складність і ризикованість сучасного господарського життя вимагає від підприємств й організацій системи заходів, спрямованих на зміцнення економічної безпеки та здобуття конкурентних переваг. Для розв'язання цих завдань у стратегічній перспективі одним з вирішальних факторів постає людський капітал. У статті розглянуто роль і значення людського капіталу як основного елементу у зміцненні соціально-економічної безпеки організації. Представлено архітектуру складових соціально-економічної безпеки організації у контексті здобуття стратегічних конкурентних переваг за умов сталого розвитку. Обгрунтовано принципи досягнення соціально-економічної безпеки організації, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Досліджено сучасний стан і місце України у світових рейтингах конкурентоспроможності. Визначено, що тенденції, які мають місце у країні внаслідок війни, спричиняють істотні ризики втрати людського капіталу, зміцнення соціально-економічної безпеки та відновлення конкурентних позицій національної економіки. Проведено оцінювання людського капіталу України на основі аналізу динаміки індексу людського розвитку.

Ключові слова: безпека, конкурентні переваги, людський капітал, розвиток, суб'єкти господарювання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток сучасного суспільства, економіки та бізнесу супроводжується складними тенденціями, викликами і загрозами, захист від яких вимагає від організацій високого рівня соціально-економічної безпеки та нарощування інтелектуального капіталу. За сучасних економічних і соціальних умов розвитку суспільства саме принципи реалізації соціально-економічної безпеки є одними з основних підходів, що допоможуть реагувати на соціальні зміни, економічні та політичні виклики в сучасному демократичному суспільстві. Людський капітал за сучасних умов та

у найближчому майбутньому постає основним фактором, який зміцнює економічну безпеку та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання [1].

Складність процесів управління у найближчій перспективі вимагатиме від менеджерів і власників бізнесу поєднання сукупності складних процедур, факторів і інструментів, які одночасно мають забезпечити досягнення всіх цілей розвитку компанії. Такими цілями в умовах загострення конкурентної боротьби все частіше є: підвищення прибутковості та конкурентоспроможності, здобуття стратегічних

ринкових переваг, захист бізнесу від ризиків і загроз та забезпечення можливостей його успішного і безпечного розвитку у майбутньому. У глобальних умовах ці завдання мають враховувати цілі сталого розвитку як базису стратегічного розвитку національних економік та світу загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія «соціально-економічна безпека» є однією з центральних у економічній теорії і практиці, що зумовило підвищений інтерес до цієї наукової проблеми з боку науковців. Значний внесок у дослідження цієї проблематики зробили: С. Василюшин [1], Б. Данілішин [2], О. Іляшенко [3], В. Кириленко, Ю. Лупенко, М. Малік, В. Маргасова [4], Л. Мармоль, Ю. Романовська та ін. Проте ризики і зарози, які мають місце у сучасній практиці господарювання, актуалізують прикладні засади проведення подальших наукових пошуків за цією тематикою.

Проведені дослідження показали, що досить поширеною є концепція дослідження соціально-економічної безпеки на регіональному або національному рівні управління господарськими системами [2]. У дослідженнях М. Елхіні і Р. Хамам доведено, що рівень доходів персоналу (населення) є основним фактором, який впливає на інфляцію і стан загальноекономічної безпеки країни [5]. І. Севідова соціально-економічну безпеку компанії розглядає з урахуванням ситуації на ринку, наявного виробничого потенціалу та комплексу заходів з підвищення прибутковості бізнесу [6]. Спільним методичним підходом визначаються результати досліджень Г. Козаченка, В. Пономарьова і О. Ляшенко [7], які прибуток вважають джерелом зміцнення соціально-економічної безпеки компанії.

Н. Коленда зміст соціально-економічної безпеки підприємства трактує як стан надійності соціально-економічної системи, за якого забезпечується захист від потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища та формуються можливості сталого розвитку та досягнення балансу інтересів бізнесу і найманого персоналу [8].

За результатами власних досліджень О. Онищенко виокремлює такі елементи соціально-економічної безпеки на рівні регіонального управління: трудові ресурси та населення, інструментарій самоврядування, інновації та інноваційні стратегії розвитку, політика стимулювання економічного зростання [9].

Е. Пахуча та ін. у своїх дослідженнях запропонували метод інтегрального оцінювання фактичного рівня соціально-

економічної безпеки у розрізі окремих видів економічної діяльності. Таке оцінювання автори проводять на основі таких факторних параметрів, як соціальної складової економічної безпеки організації: інновації, виробничо-відтворювальний потенціал, соціальна захищеність, зовнішньоекономічна безпека [10].

С. Василюшин і В. Ярова оцінюють стан соціально-економічної безпеки на рівні галузі за такими важливими індикаторами: коефіцієнт економічної активності населення, коефіцієнти плинності, рівень середньої заробітної плати, коефіцієнт пенсійного навантаження [1].

Формулювання цілей СТАТТІ (постановка завдання). Метою статті є дослідження місця та основних елементів соціально-економічної безпеки у контексті забезпечення конкурентоспроможності організацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічна безпека – одна з базових категорій сучасних соціально-економічних відносин, яка визначається складним і багатофункціональним характером. Урядові органи Європейського Союзу у контексті глобальних змін у напрямі формування сталого середовища визначають основні стратегічні ризики і загрози економічній безпеці країн-членам ЄС. Серед них основними є: ризик сталих ланцюгів постачання; ризики кібербезпеки; ризики, пов'язані з охороною технологічних конкурентних переваг; ризики втрати кадрового потенціалу [11]. Стратегічне суперництво ЄС за світові ринки сьогодні визначається боротьбою із США та Китаєм, які, крім технологічного, володіють потужним людським ресурсом.

Серед усіх елементів економічної безпеки (фінансової, інформаційної, інноваційно-технологічної, енергетичної, силової, екологічної тощо) центральним елементом вважаємо її соціальну складову. Соціальна складова за своєю сутнісним змістом включає кадрову, інтелектуальну, управлінську, які сукупно формують потенціал інтелектуального капіталу організації. Саме склад, вартість і якість інтелектуального капіталу опосередковують ефективність використання ресурсів, капіталу, прийнятих управлінських рішень та їх результатів. Сучасний етап розвитку глобальних і національних економічних відносин визначається високими темпами розвитку інновацій, зміни поколінь технологічних укладів, активними процесами цифровізації, які мають потужний і швидкий економічний ефект. Водночас такий розвиток високотехнологічних виробництв призводить до зростання рівня

конкурентної боротьби, вирішальним чинником у якій стає не техніко-технологічний фактор, а людський актив. Інтелектуальний капітал бізнес-структур і організацій постає тим стратегічним чинником, який забезпечує дію всіх механізмів і інструментів конкурентоспроможності, які є у розпорядженні організації. За таких умов ідеться про новий тип інтелектуального капіталу інноваційного типу, з рівнем професійних знань і вмінь, який дозволяє компанії вповні використовувати потенціал стратегічної

конкурентоспроможності за умов сталого розвитку (рис. 1). Соціально-економічна безпека організації є багатограним явищем, яке можна розглядати з різних методичних і практичних позицій: 1) як напрям кадрової політики організації; 2) як об'єкт сталого менеджменту компанії у системі зміцнення її соціально-економічної безпеки; 3) як ресурс у досягненні стратегічних конкурентних переваг компанії на ринку; 4) як частину загальної стратегії розвитку організації та одну з її основних довгострокових цілей.

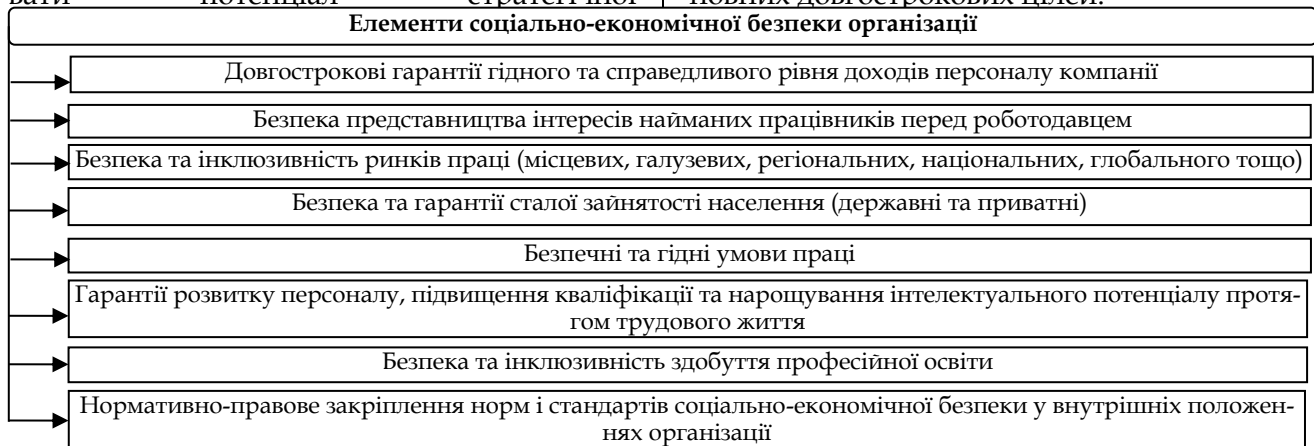

Рис. 1. Основні елементи соціально-економічної безпеки організації як чинника здобуття стратегічних конкурентних переваг за умов сталого розвитку

Джерело: авторська розробка.

Основним принципом зміцнення соціально-економічної безпеки організації вважаємо визнання інтелектуального капіталу компанії головною стратегічною цінністю, що забезпечує потенціал довгострокової конкурентоспроможності. Усі активи бізнесу мають певну цінність. Цінність всіх активів опосередковується через використання людського активу. Довгострокова цінність інтелектуального капіталу створюється та реалізується через якість праці і життя персоналу, дотримання прав людини, якісну освіту, професійний розвиток, рівні права та можливості, етику та інклюзивність взаємодії. Саме людські ресурси визначають розуміння, сприйняття та імплементацію у практичну діяльність тих чи інших базових концепцій, орієнтирів і напрямів розвитку, які формують стратегічні конкурентні переваги.

За сучасних умов поширення глобальної концепції сталого розвитку її базові цінності і цілі стають головними драйверами здобуття стратегічних конкурентних переваг. Для забезпечення бажаного рівня соціально-економічної безпеки організації, метою чого є підвищення конкурентоспроможності, основними принципами мають стати:

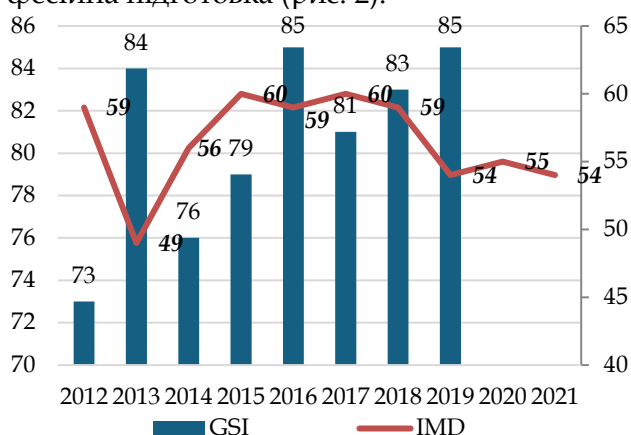
- єдність соціальних цінностей персоналу, бізнесу та суспільства;

- пріоритет постійного розвитку персоналу як об'єкта інвестиційних вкладень;
- інклюзивність розвитку персоналу організації; прозорість і демократичність управління; дотримання прав і свобод людини;
- нарощування фінансового базису інклюзивного управління людськими активами;
- високий рівень соціальної відповідальності менеджменту компанії.

У світовій і національній практиці напрацьована значна кількість методичних підходів до оцінювання досягнутого рівня конкурентоспроможності. Одним з найбільш поширених є світовий індекс, за яким Інститут розвитку менеджменту (IMD) та Всесвітній економічний форум (WEF) визначають рейтинг країн за рівнем конкурентоспроможності, розраховується на підставі чотирьох груп факторів: економічні показники, ефективність управління, ефективність бізнесу, інфраструктура. Перші три групи індикаторів безпосередньо пов'язані із соціальним чинником та соціальним прогресом національних економік.

Методика визначення суміжного за значенням Індексу глобальної конкурентоспроможності (GSI) ґрунтується на комплексному оцінюванні дванадцяти площин, з яких

найважливішими з соціальної точки зору постають: ефективність ринку праці, охорона здоров'я і початкова освіта, вища освіта і професійна підготовка (рис. 2).

Рис. 2. Україна у світових рейтингах конкурентоспроможності. Джерело: побудовано автором за даними [12, 13, 14].

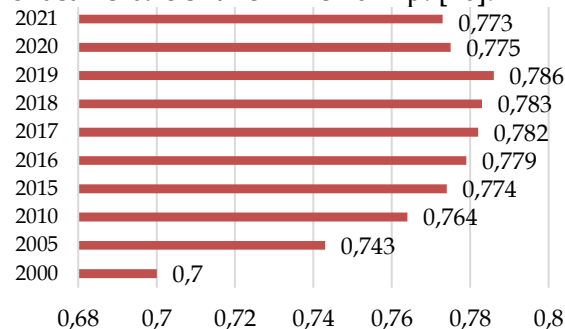
Як свідчать наведені показники, останніми роками Україна мала досить стабільні позиції у світових рейтингах за цими важливими індексами.

Об'єктивно, ці позиції будуть втрачені внаслідок тривалості війни в Україні. Їх відновлення вимагатиме значних зусиль та активів, взаємодія яких має бути спрямована на досягнення втрачених темпів виробництва, економічного розвитку та конкурентних переваг. Виключно важливим у контексті сучасних умов у країні постає також питання відновлення соціально-економічної безпеки на всіх рівнях управління. Вирішальним аспектом для розв'язання цих завдань є наявність та якість людського капіталу країни. Як зазначають науковці, сьогодні основними загрозами соціально-економічній безпеці в Україні є стан людського капіталу, висока трудомісткість і тривалість процесу відтворення людського капіталу; посилення міграційних процесів пов'язані з «витоком мізків»; відсутність матеріального і морального стимулювання ефективної дослідницької діяльності, що негативно впливає не тільки на соціально-економічну безпеку суспільства, а й на інноваційний розвиток економіки країни [15].

Людські активи (людський капітал) є вирішальним елементом зміцнення соціально-економічної безпеки економічного суб'єкта (всіх рівнів господарювання) та основним драйвером досягнення конкурентних переваг. Людський (інтелектуальний) капітал включає освіту, підготовку, професійні компетентності, вміння, навички, здоров'я, потенціал наукової та інноваційної творчості, які є необхідними для забезпечення взаємодії всіх

інших елементів соціально-економічної безпеки. Людський капітал відіграє важливу роль у процесі зміцнення соціально-економічної безпеки, оскільки саме він забезпечує інтеграцію об'єктів і суб'єктів управління, генерацію та способи досягнення цілей і завдань соціально-економічної безпеки організації. Своєю чергою, накопичення інтелектуального капіталу постає першочерговою умовою створення організаційних, фінансових і техніко-технологічних умов підвищення рівня конкурентоспроможності організації і бізнес-суб'єктів.

Важливість і значення людського капіталу для економічного розвитку зумовили підвищену увагу до оцінювання його рівня та основних тенденцій нарощування. Серед основних індексів, що використовують у світовій практиці, найбільш відомими є індекс людського розвитку (HDI) та індекс людського капіталу (HCI). За цими показниками Україна мала сталі позиції у світових рейтингах до початку війни на території країни (рис. 3). Заданими світового банку, індекс людського капіталу України 2021 р. склав 0,6 і показав стає значення з 2017 р. [16].

Рис. 3. Динаміка індексу людського розвитку України

Джерело: побудовано автором за даними [16].

Відновлення стану соціально-економічної безпеки України у поствоєнний період буде пріоритетним завданням розвитку країни. Втрачені внаслідок війни можливості і темпи економічного зростання також позначатимуться на темпах відновлення конкурентних позицій як на національному, так на світових ринках. Вирішення цих важливих для економіки і суспільства країни завдань потребуватиме активізації всіх видів активів, центральним з яких є людський капітал. Відновлення кількості, якості та вартості людського капіталу країни – першочергове завдання, розв'язання якого потребуватиме врахування принципово нових засад і принципів, основними з яких мають стати принципи сталого розвитку. Врахування стратегічних цінностей і пріоритетів сталого розвитку дозволить сформувати площину

для відновлення стану соціально-економічної безпеки та відновлення конкурентних позицій України на новій якісній основі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Питання забезпечення бажаного стану соціально-економічної безпеки є принциповим для кожної організації та бізнес-суб'єкта, що значно актуалізується через тривалість війни в країні. Серед усіх елементів соціально-економічної безпеки центральним, на думку авторів, постає людський капітал. Досягнення бажаного стану соціально-економічної безпеки організації є передумовою здобуття стратегічних конкурентних переваг за умов сталого розвитку. Саме людський капітал забезпечує взаємодію всіх елементів системи управління, опосередковує результативність використання всіх видів активів, визначає ефективність діяльності організації загалом і характеризується найбільшим потенціалом нарощування вартості.

Оцінювання основних індикаторів людського капіталу України показало сталу їх динаміку протягом довоєнного періоду. Відновлення стану соціально-економічної безпеки організації України та повернення втрачених конкурентних позицій у поствоєнний період потребуватиме нарощування якісних, кількісних і вартісних показників людського капіталу. Таке нарощування має відбуватись на засадах використання таких принципів: єдність цілей всіх учасників суспільного процесу; інклюзивність, нарощування фінансового базису управління людськими активами, пріоритет постійного розвитку персоналу та високий рівень соціальної відповідальності організації. Перспективами подальших наукових досліджень є розроблення механізму формування соціально-економічної безпеки у контексті забезпечення сталої конкурентоспроможності національних суб'єктів господарювання.

Література.

1. *Vasylyshyn S., Yarova V.* Analytical Provision of Socio-Economic Security. Management at Macro and Microlevels. *Estudios de economia Aplicada*. 2020. Vol. 38-4. DOI: [http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20\(1\).3965](http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20(1).3965).
2. *Danylyshyn B., Onyshchenko S., Maslii O.* Socio-economic security: modern approach to ensuring the socio-economic development of the region. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2019. Том 4(75). С. 6-13. DOI: [http://dx.doi.org/10.26906/EiR.2019.4\(75\).1805](http://dx.doi.org/10.26906/EiR.2019.4(75).1805).
3. *Ілляшенко О.В.* Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія. Харків: Мачулін Л.І., 2016. 504 с.
4. *Маргасова В.Г.* Теоретико-методологічні основи забезпечення економічної безпеки регіону. *Актуальні питання економіки*. 2011. № 10(124). С. 186-193.
5. *Elhini M., Hamtam R.* An Empirical Examination of the Impact of Economic Structural Change on Income Inequality: Dynamic Heterogeneous Panel Approach. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. № 10. Vol. 1. P. 136-152.
6. *Sievidova I.O.* Factors influencing the functioning of the wholesale markets for vegetable products. *Agrosvit*. 2018. №2. P. 28-32.
7. *Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М.* Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2003. 280с.
8. *Коленда Н.В.* Соціальна безпека населення та її складові. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/776.pdf>.
9. *Onyshchenko O.* Foreign experience of providing socio-economic security of the region. The 18th International scientific conference information technologies and management. 2020, ISMA, Riga, Latvia. P. 148-150
10. *Pakhucha E., Sievidova I., Romaniuk I., Bilousko T., Tkachenko S., Diadin A., Babko N.* Investigating the Impact of Structural Changes: The Socio-Economic Security Framework. *European Journal of Sustainable Development*. 2023. Vol. 12. № 1. P. 180-198. DOI: <http://dx.doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n1p180>.
11. Economic security: a new horizon for EU foreign and security policy. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/economic-security-new-horizon-eu-foreign-and-security-policy_en.
12. *Чмутова І.М., Гайналій А.О.* Аналіз позицій України у вимірі конкурентоспроможності – інноваційність. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 33. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/948/906>.
13. *Луньова Т.С.* Оцінка конкурентоспроможності національної економіки України: рейтинговий підхід. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 38-42.
14. Ukraine Competitiveness Index. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/competitiveness-index>.
15. *Levkovska I., Sarioglo V., Kotenko T., Dobryanskyi O., Horemkyina Yu., Didkivska O.* Socio-economic security and its influence on Ukraine's human capital development. *Journal of interdisciplinary research*. 2022. P. 157-160. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120127/papers/A_28.pdf.
16. The World Bank. HCI. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/HD.HCI.OVRL?locations=UA>.

References.

1. *Vasylyshyn, S., Yarova, V.* (2020). «Analytical Provision of Socio-Economic Security. Management at Macro and Microlevels». *Estudios de economia Aplicada*. Vol. 38-4.

DOI: [http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20\(1\).3965](http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20(1).3965).

2. *Danylyshyn, B., Onyshchenko, S., Maslii, O.* (2019). «Socio-economic security: modern approach to ensuring the socio-economic development of the region». *Naukovyj zhurnal «Ekonomika i rehion»*. Vol. 4(75). pp. 6-13. DOI: [http://dx.doi.org/10.26906/EiR.2019.4\(75\).1805](http://dx.doi.org/10.26906/EiR.2019.4(75).1805).

3. *Illiashenko, O.V.* (2016). *Mekhanizmy systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva*. [Mechanisms of the system of economic security of the enterprise]. Machulin L.I. Kharkiv. Ukraine.

4. *Marhasova, V.H.* (2011). «Theoretical and methodological foundations of ensuring the economic security of the region». *Aktual'ni pytannia ekonomiky*. № 10(124). pp. 186-193.

5. *Elhini, M., Hammam, R.* (2021). «An Empirical Examination of the Impact of Economic Structural Change on Income Inequality: Dynamic Heterogeneous Panel Approach». *European Journal of Sustainable Development*. № 10. Vol. 1. pp. 136-152.

6. *Sievidova, I.O.* (2018). «Factors influencing the functioning of the wholesale markets for vegetable products». *Agrosvit*. №2. pp. 28-32.

7. *Kozachenko, H.V., Ponomar'ov, V.P., Liashenko, O.M.* (2003). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist' ta mekhanizm zabezpechennia*. [Economic security of the enterprise: essence and mechanism of provision]. Libra. Kyiv. Ukraine.

8. *Kolenda, N.V.* Sotsial'na bezpeka naseleння ta ii skladovi. [Social security of the population and its components]. Available at: <http://www.sworld.com.ua/konfer30/776.pdf>.

9. *Onishchenko, O.* (2020). Foreign experience of providing socio-economic security of the region. The 18th International scientific conference information technologies and management. ISMA. Riga. Latvia. pp. 148-150

10. *Pakhucha, E., Sievidova, I., Romaniuk, I., Bilousko, T., Tkachenko, S., Diadin, A., Babko, N.* (2023). «Investigating the Impact of Structural Changes: The Socio-Economic Security Framework». *European Journal of Sustainable Development*. Vol. 12. № 1. pp. 180-198. DOI: <http://dx.doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n1p180>.

11. Economic security: a new horizon for EU foreign and security policy. Available at: https://www.eeas.europa.eu/eeas/economic-security-new-horizon-eu-foreign-and-security-policy_en.

12. *Chmutova, I.M., Hajnalij, A.O.* (2021). «Analysis of Ukraine's positions in terms of competitiveness and innovation». *Ekonomika ta suspil'stvo*. Issue 33. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/948/906>.

13. *Lun'ova, T.S.* (2022). «Assessment of the competitiveness of the national economy of Ukraine: a rating approach». *Ekonomichnyj prostir*. № 181. pp. 38-42.

14. Ukraine Competitiveness Index. Available at: <https://tradingeconomics.com/ukraine/competitiveness-index>.

15. *Levkovska, L., Sarioglo, V., Kotenko, T., Dobryanskyi, O., Horemkyina, Yu., Didkivska, O.* (2022). «Socio-economic security and its influence on Ukraine's human capital development». *Journal of interdisciplinary research*. pp. 157-160. Available at: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120127/papers/A_28.pdf.

16. The World Bank. HCI. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/HD.HCI.OVRL?locations=UA>.

Abstract.

Shaposhnyk B., Chernikov D. Socio-economic security as a factor of ensuring the organization competitiveness.

Modern economic life's dynamism, complexity, and riskiness require enterprises and organizations to take measures to ensure economic security and gain competitive advantages. Human capital is one of the decisive factors for solving these tasks from a strategic perspective. Socio-economic security is one of the central economic categories, which, during the duration of the military conflict, acquired an extremely urgent importance for Ukraine. The study of the content and composition of the economic security of organizations made it possible to highlight the social component as a central element in its architecture. The social component ensures the interaction of the object-subject sphere of economic security management. It mediates the interaction of all types of assets and the effectiveness of the organization's activities. The article examines the role and importance of human capital as the main element in ensuring the socio-economic security of the organization. The architecture of the components of the socio-economic security of the organization in the context of gaining strategic competitive advantages under the conditions of sustainable development is presented. The principles of achieving the socio-economic security of the organization, which contribute to increasing the competitiveness of business entities, are substantiated. It was determined that human capital determines the nature of the perception of strategic values of sustainable development, which should be the basis of achieving the goals of ensuring organizations' social and economic security and competitiveness. Ukraine's current state and place in the world competitiveness rankings have been studied. Based on the analysis of the dynamics of the human development index, an assessment of Ukraine's human capital was carried out. The obtained results showed the relative stability of Ukraine's positions in the pre-war period. It was determined that the trends in the country due to the military conflict cause significant risks of loss of human capital, provision of social and economic security, and restoration of competitive positions of the national economy. In turn, this requires the development of effective mechanisms for increasing the quantity, quality, and value of human capital as a foundation for ensuring the socio-economic security and competitiveness of organizations based on sustainable development.

Keywords: security, competitive advantages, human capital, development, business entities.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Шапошник Б.В., Черніков Д.І. Соціально-економічна безпека як фактор забезпечення конкурентоспроможності організації. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2023. № 5-6. С. 34-39.

Shaposhnyk B., Chernikov D. Socio-economic security as a factor of ensuring the organization competitiveness. *Actual problems of innovative economy and law*. 2023. No. 5-6, pp. 34-39.